

ઉકેલપત્ર : સત્સંગ પ્રવીણ - ૧

(સમય : સવારે ૯ થી ૧૨)

રવિવાર, તા. ૧૬ જુલાઈ, ૨૦૨૩

કુલ ગુણ : ૧૦૦

નોંધ :- (૧) આપેલ આવૃત્તિ પ્રમાણેના પુસ્તકના જવાબ જ માન્ય રાખવા. તે સિવાયની આવૃત્તિના જવાબ માન્ય ન રાખવા.

(૨) જમણી બાજુએ આપેલા અંકો જે તે પ્રશ્નના ગુણાંક દર્શાવે છે.

(૩) જમણી બાજુએ પ્રશ્નની બાજુમાં કૌંસમાં આપેલા અંકો જે તે પ્રશ્નના જવાબના પાઠ/પાના નંબર દર્શાવે છે.

ૐ અગત્યની સૂચના ૐ

પ્રશ્નપત્રમાં દરેક પેટા પ્રશ્નની જમણી બાજુ દર્શાવેલ ખાનામાં, લખેલા ગુણની પછીના ખાલી ખાનામાં (ગુણ : ૧) પરીક્ષાર્થીને આપેલ ગુણ લખવાના છે. જો પ્રશ્નનો જવાબ ખોટો હોય તો તે ખાનામાં '૦' (અંકડામાં શૂન્ય) લખવું. ખરાં (✓) કે ખોટાં (X) ની નિશાની દરેક પેટા પ્રશ્નની ડાબી બાજુની ખાલી જગ્યામાં જ - પ્રશ્ન શરૂ થાય તે પહેલાં જ કરવી.

વિશેષ નોંધ

આપ જ્યારે પેપર તપાસો ત્યારે જ્યારે લાંબા જવાબોમાં દા. ત. ટૂંકનોંધ, પાંચ મુદ્દાના વાક્યો, કારણો વગેરે પ્રશ્નોમાં આપ જ્યારે ફાળવેલા ગુણ કરતાં ઓછા ગુણ આપતાં હોવ ત્યારે પરીક્ષાર્થીએ કયો મુદ્દો નથી લખ્યો જેના તમે ગુણ કાપ્યા છે. તેની તમે ટૂંકમાં ડાબી બાજુ ઉપર નોંધ લખો. દા.ત. માર્ચ-૨૦૧૩માં પ્રવેશ-૧ માં 'જોબનપગીનું પરિવર્તન' ટૂંકનોંધ પૂછાઈ હતી. જેમાં જોબનપગી પ્રાર્થના કરતાં પોતાના દોષનું વર્ણન કરતાં કહે છે. 'પ્રભુ ! હું કુળહીન, કુટિલ, કુપાત્ર, બુદ્ધિહીન છું. મેં આપને ન ઓળખ્યા. દીનબંધુ ! દયા કરો. મારું મહાપાપ મટાડો.' આ મુદ્દો પરીક્ષાર્થીએ નથી લખ્યો તો બાજુમાં તમે લખી શકો કે 'પોતાના દોષ કહે છે.' આટલું જ લખવાનું છે અને તમે ગુણ ઓછા આપી શકો છો એટલે કે ફાળવેલ ગુણ કરતાં ઓછા ગુણ આપતાં પહેલાં બાજુમાં કયો મુદ્દો નથી તેની ટૂંકમાં નોંધ લખવી જરૂરી છે.

(વિભાગ - ૧ : શ્રી અક્ષરપુરુષોત્તમ ઉપાસના, પંદરમી આવૃત્તિ - ફેબ્રુઆરી, ૨૦૧૫)

પ્ર.૧ નીચે આપેલા પ્રસંગોમાંથી કોઈ પણ એક વર્ણવી સિદ્ધાંત લખો. (કુલ ગુણ : ૪)

ૐ નોંધ : પ્રસંગના ૩ ગુણ ને સિદ્ધાંતનો ૧ ગુણ.

૧. મોટા આત્માનંદ સ્વામીને થયેલ સર્વોપરી નિષ્ઠા (૪/૫૨-૫૩) સદ્. ગોપાળાનંદ સ્વામી જ્યારે અવતાર-અવતારીના ભેદની વાતો કરતા ત્યારે મોટા આત્માનંદ સ્વામી - જે તેમના કરતાં ઉંમરમાં મોટા હતા તે કહેતા : “છોકરા, ભગવાન તોળ મા” (ભગવાનની તુલના ન કર). ગોપાળાનંદ સ્વામી તેમને હસીને કહેતા : “સ્વામી ! આ વાત તમને આજે નહીં સમજાય પણ ભવિષ્યમાં કોઈ સાધુ મળશે તે સમજાવશે.” પરંતુ જ્યારે આત્માનંદ સ્વામીને એકસો ને સોળ વરસ થયાં છતાં આયુષ્યનો અંત ન આવ્યો ત્યારે તેમને વિચાર થયો કે “મને કંઈ વાસના નથી, છતાં મહારાજ કેમ તેડવા આવતા નથી ?” ત્યારે ગુણાતીતાનંદ સ્વામીએ સર્વોપરી ઉપાસનાની વાત તેમને પોતાને જ મહારાજે સ્વમુખે સર્વોપરીપણાના પ્રસંગો કહેલા તે યાદ કરાવીને કરી. ત્યારપછી સમજણની એ કસર ટાળ્યા બાદ તેમને મહારાજ તરત જ ધામમાં તેડી ગયા. આવા ઘણા મોટા પરમહંસોને ગુણાતીતાનંદ સ્વામી વાત કરતા. સિદ્ધાંત : સર્વથી મોટા અક્ષર છે. તેથી આ લોકની દૃષ્ટિએ નાના લાગતા પણ અક્ષરનો અવતાર હોવાથી દરેકના મનનું સમાધાન કરી તેને શુદ્ધ ઉપાસના દેઢ કરાવતા હતા.
૨. મારી આજ્ઞાની અવજા કરી કેમ અહીં આવ્યા ? (૪/૪૯) શ્રીજીમહારાજ તીર્થોમાં ફરતાં ફરતાં લોજપુર પધાર્યા. રામાનંદ સ્વામી તે વખતે ભૂજનગર બિરાજમાન હતા રામાનંદ સ્વામી વર્ણીની મોટપ જાણતા હતા. તેથી તેમણે તેમના બધા જ શિષ્યોને લોજપુર જઈ વર્ણીનાં દર્શન કરવા આજ્ઞા કરી. શેખપાટના લાલજી સુતાર (પાછળથી સદ્. નિષ્કુળાનંદ સ્વામી)ને ગુરુ રામાનંદ સ્વામીમાં અપાર સ્નેહ હતો અને તેમને વિષે ગુરુભાવ હતો તેથી તેઓ લોજ ન જતાં ભૂજ ગયા. તેથી રામાનંદ સ્વામીએ તેમને પૂછ્યું : “મારી આજ્ઞાની અવજા કરી કેમ અહીં આવ્યા ? એ વર્ણી તો અતિ મોટા છે અને દર્શન કરવા યોગ્ય છે.” લાલજી ભક્તે પૂછ્યું : “એ વર્ણી કેવા મોટા છે ? આપના જેવા ?” રામાનંદ સ્વામીએ કહ્યું : “અમારાથી પણ મોટા છે. શ્રીકૃષ્ણથી પણ મોટા છે. એ વર્ણી સર્વ અવતારોના કારણ પરાત્પર, અપ્રાકૃત ગુણૈશ્વર્યવાળા પુરુષોત્તમ છે.” આ પ્રમાણે રામાનંદ સ્વામીએ મહારાજનો ઘણો મહિમા કહ્યો અને લાલજી ભક્તને લોજ ન જવા માટે ઠપકો આપ્યો. આ પ્રસંગ ‘હરિલીલામૃત’માં આ પ્રમાણે લખ્યો છે. - ‘કહે લાલજી તે મોટા કેવા, દત્તાત્રિ કે ઋષભદેવ જેવા; કે શું છે રામચંદ્ર સમાન, રામાનંદ કહે સુણો કાન. જેમ કૃષ્ણ મોટા સરવેથી, તેમ આ છે મોટા વળી એથી; આ છે અવતારના અવતારી, ઘણું શું કહીએ વિસ્તારી... એવા મોટાનાં દર્શન મૂકી, કેમ આવ્યા છો કચ્છમાં ચૂકી ?’ (હરિલીલામૃત:૪-૩) સિદ્ધાંત : પોતાના ભક્તોને સર્વોપરી ભગવાનનો નિશ્ચય કરાવવા માટે ઠપકો આપીને પણ

ભગવાન ભજવાનો સાચો માર્ગ બતાવ્યો.

૩. કાલા પહનકે ભી સ્વામીકો અક્ષર કહુંગા. (૬/૧૨૧-૧૨૨) હિન્દુસ્તાની સાધુ કેશવજીવનદાસને ગોપાળાનંદ સ્વામીએ ‘ગુણાતીતાનંદ સ્વામી અક્ષરનો અવતાર છે’ એવી ઓળખાણ કરાવી તેમને સ્વામીશ્રીનો સમાગમ કરવા જૂનાગઢ મોકલ્યા હતા. ત્યાં અક્ષર વિષે જુદી જુદી વાત સાંભળીને તેમને મૂંઝવણ થઈ તેથી એક દિવસ તેમણે ગુણાતીતાનંદ સ્વામીને પૂછ્યું : “સ્વામી ! મને તો ગોપાળાનંદ સ્વામીએ આપ અક્ષર છો એમ સમજાવ્યું છે. વળી, અહીં આ પ્રાગજી ભક્ત, જાગાભક્ત પણ આપને અક્ષર કહે છે. તો કોઈ બ્રહ્મમુનિને અક્ષર કહે છે અને કોઈ મૂળજી બ્રહ્મચારીને અક્ષર કહે છે માટે સાચું શું છે ? સ્વામી મને આપનો વિશ્વાસ છે માટે આનો સ્પષ્ટ ખુલાસો કરો.” પછી સ્વામીશ્રીએ ધીરે રહીને કહ્યું : “તને મારો વિશ્વાસ છે તો તું મને અક્ષર માન. હું જ મૂર્તિમાન અક્ષર છું. બીજો કોઈ અક્ષર હોવાનો દાવો કરતો હશે તો તે પંચાત મારે છે.” ગુણાતીતાનંદ સ્વામીનાં આ વચનોથી તેમને અક્ષરપણાની પાકી નિષ્ઠા થઈ ગઈ અને તેનું પ્રવર્તન કરવા લાગ્યા. ગુણાતીતાનંદ સ્વામીની વધતી જતી ઉત્કૃષ્ટતાને લીધે ઈર્ષ્યાના અગ્નિમાં શેકાયેલા ત્યાગી વર્ગ સખત વિરોધ કર્યો. કોઈએ કેશવજીવનદાસજીને કહ્યું : “તમે સ્વામીને અક્ષર સમજો છો પણ અહીં વરતાલમાં તે પ્રમાણે કહેવાશે નહિ, જો કહેશે તો ધોળાં લૂગડાં પહેરાવી દેશે.” સ્વામીશ્રીના વચનથી અક્ષરપણાની થયેલી દૃઢ નિષ્ઠાથી કેશવજીવનદાસ રોક્યા રોકાયા નહિ. તેમણે તો સ્પષ્ટ સંભળાવી દીધું : “કહુંગી, કહુંગી, કહુંગી, કાલા પહેરકે ભી સ્વામી કો અક્ષર કહુંગી.” પછી તો આચાર્યશ્રી ભગવત્પ્રસાદજી મહારાજે તેમના ભગવાં ઉતરાવીને ધોળાં પહેરાવ્યાં છતાં આ ઉપાધિથી ડર્યા વગર તેમણે અક્ષરપણાનું પ્રતિપાદન તો ચાલુ રાખ્યું. સિધ્ધાંત : સાચી વાત નિડરતાથી કહેવી જોઈએ. શરૂઆતમાં કષ્ટ પડે પણ અંતે તો એ જ સુખદાયી છે.

પ્ર.૨ નીચે આપેલામાંથી કોઈ પણ બે વિષયના સંદર્ભમાં શાસ્ત્રનાં ત્રણ પ્રમાણો આપો. (કુલ ગુણ : ૬)

નોંધ :- દરેક પ્રમાણ દીઠ ૧ ગુણ. સંદર્ભ શાસ્ત્રનું નામ અને ક્રમાંક લખવો ફરજિયાત છે. પ્રમાણમાં ક્યારેક સંસ્કૃત શ્લોક અને ભાષાંતર હોય છે. પરીક્ષાર્થીએ કોઈ પણ એક લખ્યું હોય તો પણ સાચું આપવું.

૧. પ્રગટને ઓળખ્યા વગર કસર : વચનામૃત અને સ્વામીની વાતોના આધારે (૫/૭૪-૭૫)

પ્રમાણ : ૧ “ભગવાનના સ્વરૂપમાં જો કોઈ રીતની સમજ્યામાં કસર રહી તો કોઈ રીતે વાંધો ભાંગશે નહિ.” (ગઢડા મધ્ય ૧૩) પ્રમાણ : ૨ : “બ્રહ્માદિકને પણ દુર્લભ એવો જે આ સત્સંગ તેમાં આવીને પરમેશ્વર વિના જેને બીજા પદાર્થમાં હેત રહે છે. તેનું કારણ એ છે જે, જેવી એ જીવને પરાક્ષને વિષે પ્રતીતિ છે તેવી પ્રત્યક્ષને વિષે દૃઢપણે પ્રતીતિ થતી નથી.” (ગઢડા અંત્ય ૨) પ્રમાણ : ૩ “જે ભગવાનના ભક્તને ભગવાનનો નિશ્ચય પણ પરિપૂર્ણ હોય ને કામ, ક્રોધ, લોભાદિકે કરીને વિક્ષેપને ન પામતો હોય ને અતિશય ત્યાગી ને અતિ વૈરાગ્યવાન ને અતિ આત્મનિષ્ઠાવાળો હોય અને જો તે પ્રત્યક્ષ શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનની મૂર્તિ વિના કાંઈક બીજું ઈચ્છે તો તેને ન્યૂન સુખની પ્રાપ્તિ થાય છે.” (ગઢડા અંત્ય ૫) પ્રમાણ : ૪ “જેવા મહારાજ છે ને જેવા આ સાધુ છે તેને જેમ છે તેમ ન જાણે તે નિરંતર અભાગિયા છે: કેમ જે, છોતેરાનો મેઘ વરસ્યો ને વુઠે મેહે કાળ પડ્યો ને ગંગામાં નહાયો ને માથું કોરું રાખ્યું ! અને એમ જાણ્યા વિના આ સત્સંગમાં રહ્યા છે, તે તો જેમ છોકરાં, વાછરડાં રહ્યાં છે એમ રહ્યા છે.” (સ્વા.વા. ૩/૩૫) પ્રમાણ : ૫ “ગમે તેવો શાસ્ત્રી હોય કે ગમે તેવો પુરાણી હોય, પણ આ પ્રત્યક્ષ ભગવાન ને આ પ્રત્યક્ષ સંત તેની ઓળખાણ જો ન હોય તો તે ખીજડા જેવો છે. ને તેને સંગે ટાકું કે સુખ થાય જ નહિ.” (સ્વા.વા. ૩/૬૮) પ્રમાણ : ૬ “આજ તો પ્રગટ ભગવાન છે, પ્રગટ સાધુ છે, પ્રગટ ધર્મ છે, ને આ સમામાં જેને નહિ ઓળખાય તેને પછવાડેથી માથું કૂટવું પડશે.” (સ્વા.વા. ૪/૪૮)

૨. ભગવાન નિરાકાર છે તે સમજણ ઉદ્ભવી ક્યાંથી ? (૩/૧૧-૧૩) પ્રમાણ : ૧ શ્રીમદ્ભાગવતમાં સાકાર બ્રહ્મનું પ્રતિપાદન છે, પણ જે વાંચનારા હોય તેને જો પરમેશ્વરની ભક્તિ ન હોય તો ભગવાનનું સ્વરૂપ શ્રીમદ્ભાગવતમાંથી પણ નિરાકાર સમજાય છે. (ગઢડા મધ્ય ૧૦) પ્રમાણ : ૨ પરિનિષ્ઠિતોઽપિ નૈર્ગુણ્યે ઉત્તમશ્લોકલીલયા। ગૃહીતચેતા રાજર્ષે! આખ્યાનં યદધીતવાન૥ “હે રાજર્ષે ! સત્વાદિગુણના કાર્યભૂત ત્રણ દેહથી વિલક્ષણ આત્મસ્વરૂપમાં સમ્યક્ નિષ્ઠાને પામેલો એવો હું (શુક) ઉત્તમશ્લોક ભગવાનની લીલાથી આકર્ષિત ચિત્તવાળો થઈને શ્રીમદ્ભાગવત પુરાણરૂપ જે આખ્યાન તેને ભણતો હવો.” (શ્રીમદ્ભાગવત : ૨-૧-૮) પ્રમાણ : ૩ જેમ કોઈકે ગાયનું પૂંછડું દીઠું, કોઈકે મુખ દીઠું, ખુર દીઠો, પેટ દીઠું, સ્તન દીઠો, તેણે જે જે અંગ દીઠું તે ગાયનું જ દીઠું છે, પણ જેવી ગાય છે તેવી કોઈએ દીઠી નથી. અને એક અંગ દીઠું, માટે ગાય દીઠી પણ કહેવાય. તેમ આત્માના પ્રકાશનું દર્શન જેટલું જેને ઈન્દ્રિયો દ્વારા અથવા અંતઃકરણ દ્વારા થયું તેટલો તે આત્મદર્શી કહેવાય, પણ સમ્યક્ આત્મદર્શન એને કહેવાય નહિ. (લોયા ૧૫) પ્રમાણ : ૪ શાસ્ત્રમાં જે શબ્દ છે તે એકાંતિક ભક્ત વિના બીજાને સમજાતા નથી. તે કયા શબ્દ, તો જે ભગવાન અરૂપ છે, જ્યોતિઃસ્વરૂપ છે,

નિર્ગુણ છે ને સર્વત્ર વ્યાપક છે એવા વચન સાંભળીને મૂર્ખ હોય તે એમ જાણે જે શાસ્ત્રમાં તો ભગવાનને અરૂપ કહ્યા છે. (ગઢડા પ્રથમ ૬૬) **પ્રમાણ : ૫** ભગવાનને તો આકાર નથી તે સમજનારાની અવળી સમજણ છે. (ગઢડા પ્રથમ ૬૬) **પ્રમાણ : ૬** “વેદમાં તો ભગવાનનું સ્વરૂપ બહુ રીતે વર્ણવીને નારાયણે પોતે પોતાને મુખે કહ્યું છે, પણ તે કોઈના સમજ્યામાં આવ્યું નહિ... એવી રીતે સાંખ્યશાસ્ત્ર ને યોગશાસ્ત્ર તેણે ભગવાનનું સ્વરૂપ કહ્યું તો પણ સાક્ષાત્કાર ભગવાનના સ્વરૂપનું જ્ઞાન ન થયું અને અનુમાન પ્રમાણે થયું... પણ તે ભગવાન કાળા છે કે પીળા છે ? કે લાંબા છે કે ટૂંકા છે ? કે સાકાર છે કે નિરાકાર છે ? એવું કાંઈ જ્ઞાન ન થયું. પછી પોતે વાસુદેવ ભગવાને પંચરાત્ર નામે તંત્ર કર્યું. તેને વિષે એમ પ્રતિપાદન કર્યું જે, શ્રીકૃષ્ણ પુરુષોત્તમ ભગવાન છે તે પોતાના અક્ષરધામને વિષે સદા દિવ્ય સાકાર મૂર્તિમાન રહ્યા છે... એવી રીતે સાકાર મૂર્તિનું પ્રતિપાદન કર્યું છે... તેમ વેદાદિક ચાર શાસ્ત્રો કરીને ભગવાનના સ્વરૂપને સમજે, ત્યારે સંપૂર્ણ જ્ઞાન થાય છે.” (વરતાલ ૨) **પ્રમાણ : ૭** “આ વાર્તા (સાકારપણાની) તો જેને એ ભગવાનના સ્વરૂપમાં સદા દિવ્ય સાકારપણે ઉપાસનાની દૃઢ નિષ્ઠા થઈ હોય તે થકી જ પમાય છે, પણ બીજા થકી તો પમાતી જ નથી.” (ગઢડા પ્રથમ ૬૪)

૩. પ્રગટ એટલે શું ? અને તે કેવી રીતે ? (૫/૬૩-૬૫)

પ્રમાણ : ૧ નિષ્કુળાનંદ સ્વામી ‘બંધ કીધાં બીજાં બારણાં રે, વહેતી કીધી અક્ષરવાટ પુરુષોત્તમ પ્રગટી રે.’

પ્રમાણ : ૨ આચાર્યશ્રી રઘુવીરજી મહારાજે શિક્ષાપત્રીના ભાષ્યમાં સંપ્રદાયનો અર્થ કરતાં લખ્યું છે : ‘ગુરુપરમ્પરાપ્રાપ્ત: સદુપદેશ: સમ્પ્રદાય:’ (શિક્ષાપત્રી ભાષ્ય : ૨૦૭) અર્થાત્ ગુરુપરંપરા ન્યાયે જે સદુપદેશ (બ્રહ્મ-પરબ્રહ્મના સિદ્ધાંતનો) જ્યાં મળે તે જ (સાચો) સંપ્રદાય છે. **પ્રમાણ : ૩** હલાયુધકોષમાં સંપ્રદાયનો અર્થ ગુરુક્રમમાં સમજાવ્યો છે. ‘સમ્પ્રદાયો ગુરુક્રમ:’ જો આવો ગુરુક્રમ સચવાય તો જ સંપ્રદાય ચાલુ રહે અને કલ્યાણનો માર્ગ પણ ચાલુ રહે.

પ્રમાણ : ૪ “મારી અષ્ટ પ્રકારની જે પ્રતિમા તથા જે સંત તેને વિષે હું અખંડ નિવાસ કરીને રહું છું.” (ગઢડા પ્રથમ ૬૮) **પ્રમાણ : ૫** ‘ન હ્યમ્મયાનિ તીર્થાનિ ન દેવા મૃચ્છિલામયા: । તે પુનત્યુરુકાલેન દર્શનાદેવ સાધવ: ॥’ અર્થાત્, તીર્થો કેવળ જળમય જ નથી, દેવતાની મૂર્તિઓ પણ ફક્ત મૃત્તિકા અને પાષણમય નથી. (અર્થાત્ તેમાં પણ દૈવત છે.) પણ તે ઉરુકાળે પાવન કરે છે. જ્યારે સંતના તો દર્શનમાત્રથી પાવન થવાય છે.’ (શ્રીમદ્ભાગવત : ૧૦-૮૪-૧૧).

પ્રમાણ : ૬ ‘પ્રત્યક્ષ ભગવાન તથા સંતના ચરિત્રમાં મનુષ્યભાવ આવે તો અમાવાસ્યાના ચંદ્રમાની પેઠે ઘટી જાય છે ને દિવ્યભાવ જાણે તો બીજના ચંદ્રમાની પેઠે વધે છે. તેમ મૂર્તિયું શું ચરિત્ર કરે જે તેનો અવગુણ આવે ને ઘટી જાય ? માટે બોલતા-ચાલતા જે ભગવાન તે જ પ્રત્યક્ષ કહેવાય ને મોટા સંત હોય તે જ મૂર્તિયુંમાં દૈવત મૂકે છે. પણ મૂર્તિયું, શાસ્ત્ર ને તીર્થ ત્રણ મળીને એક સાધુ ન કરે ને એવા મોટા સંત હોય તો મૂર્તિયું, શાસ્ત્ર ને તીર્થ ત્રણેને કરે. માટે જેમાં ભગવાન સર્વ પ્રકારે રહ્યા હોય એવા જે સંત તે જ પ્રત્યક્ષ ભગવાન છે.’ (સ્વા.વા. ૫/૩૮૨)

પ્રમાણ : ૭ “ભગવાન જ્યારે પૃથ્વીને વિષે પ્રત્યક્ષ ન હોય ત્યારે તે ભગવાનને મળેલા જે સાધુ તેનો આશ્રય કરવો તો તે થકી પણ જીવનું કલ્યાણ થાય છે.” (વરતાલ ૧૦) **પ્રમાણ : ૮** ‘કહ્યું બહુ પ્રકારે કલ્યાણ રે, અતિ અગણિત અપ્રમાણ રે. પણ સહુથી સરસ સંતમાં રે, રાખ્યું વાલમે એની વાતમાં રે.’ (નિ.કા. પુરુષોત્તમપ્રકાશ : ૪૨)

પ્રમાણ : ૯ ‘સંત હું ને હું તે વળી સંત રે એમ શ્રીમુખે કહે ભગવંત રે, સંત માનજો મારી મૂરતિ રે, એમાં ફેર નથી એક રતી રે,’ (નિ.કા. પુરુષોત્તમપ્રકાશ : ૪૧)

પ્ર.૩ પ્રમાણ, સિદ્ધાંત કે કડી પરથી વિષયનું શીર્ષક આપો. (કુલ ગુણ : ૫)

૧. જ્યાં એ પુરુષોત્તમની મૂર્તિ છે ત્યાં જ અક્ષરધામનું મધ્ય છે. (૬/૧૦૮)

જ. અક્ષર અને પુરુષોત્તમ વચ્ચે સંબંધ

૨. જ્યારે બ્રહ્માંડોનો પ્રલય થઈ જાય છે ત્યારે આ પ્રગટ ભગવાન છે તે જ એક રહે છે. (૪/૪૦,૪૧)

જ. ઉત્પત્તિ સર્ગ

૩. એ સર્વેનું કારણ અક્ષરબ્રહ્મ છે. અને તે અક્ષર તો પુરુષોત્તમ ભગવાનનું ધામ છે. (૬/૮૮,૧૦૦)

જ. પરબ્રહ્મને તત્ત્વે સહિત ઓળખવા માટે

૪. માટે એ સંત તો સર્વ જગતના આધારરૂપ છે. (૫/૮૬,૮૭)

જ. ગુણાતીત સંતનો મહિમા : શ્રીજીમહારાજના શ્રીમુખે

૫. વળી સંતને આપી આગન્યા રે, રે’વું નહિ આહીં આવ્યા વિના રે (૬/૧૧૮,૧૨૦)

જ. શ્રીજીમહારાજે કહેલો ‘સ્વામી’નો અસાધારણ મહિમા

પ્ર.૪ આપેલા વિકલ્પોમાંથી ફક્ત સાચા વિકલ્પોની આગળ આપેલા ચોરસ ખાનામાં ખરાની (✓) નિશાની કરો.

(કુલ ગુણ : ૪)

❏ નોંધ : એક કે એકથી વધારે વિકલ્પ સાચા હોઈ શકે. તમામ સાચા વિકલ્પ આગળ ખરાની નિશાની કરી હશે તો જ પૂર્ણ ગુણ મળશે, અન્યથા એક પણ ગુણ નહીં મળે.

(૧) ૨, ૩, (૬/૧૩૪-૧૩૫)

(૨) ૧, ૨, ૩ (૬/૧૧૫-૧૧૭)

પ્ર.૫ નીચે આપેલા વિષયોમાંથી કોઈ પણ બે વિષયનું વિવરણ લખો. (બારેક લીટીમાં) (કુલ ગુણ : ૮)

❏ નોંધ : (૧) વચનામૃત, સ્વામીની વાતો કે અન્ય શાસ્ત્રને સંદર્ભરૂપે ન દર્શાવ્યા હોય પણ વિવરણ લખ્યું હોય તો સંપૂર્ણ સાચું આપવું. (૨) ગુણના પ્રમાણમાં સંદર્ભો અને પ્રસંગો હોય તો ચાલે, બધા જ પ્રસંગ લખવા એવું જરૂરી નથી.

૧. ગુણાતીત સંત એ ભગવાનનું પ્રગટ સ્વરૂપ છતાં ભગવાનના દાસ (૫/૮૨-૮૩) ગુણાતીત સંતને સાક્ષાત્ ભગવાન તુલ્ય કે ભગવાનથી પણ અધિક કહીને તેમનો અપરંપાર મહિમા શાસ્ત્રોએ તથા શ્રીજીમહારાજે અને ભક્ત કવિઓએ કહ્યો છે તે આપણે જોયું. છતાં ગુણાતીત સંત શ્રીજીમહારાજને સદા સ્વામી-સેવકભાવે ઉપાસે છે. ગુણાતીતાનંદ સ્વામીએ વાતુંમાં પોતાને સર્વના સ્વામી પણ પુરુષોત્તમના દાસ કહ્યા છે. સદ્ગુરુ બ્રહ્માનંદ સ્વામીએ લખ્યું છે : ‘સામ્રથ પાય કબુ નહિ છલકત, જ્યું ઉદધિ કે તોય; બ્રહ્માનંદ કહ્યો શ્રીમુખસે, એસો જન પ્રિય મોય.’ એવા ગુણાતીત સંતનું સામર્થ્ય ભગવાન જેવું છે છતાં એ હકીકત છે કે સંતનું આ સામર્થ્ય, ઐશ્વર્ય, પ્રતાપ, મહિમા જે કંઈ છે તે પુરુષોત્તમ નારાયણને લઈને છે. શ્રીજીમહારાજ કહે છે, “એ નારાયણને લઈને તો જેને વિષે મોટપ કહીએ તેને વિષે સંભવે અને એને લઈને બ્રહ્મા, શિવ, નારદ, સનકાદિક એ સર્વને ભગવાન કહેવાય. મુક્તાનંદ સ્વામી એમને પણ ભગવાન જેવા કહેવાય અને એ નારાયણને લીધા વિના તો અક્ષરને પણ ભગવાન ન કહેવાય તો બીજાની શી વાર્તા કહેવી ?” (વચ. લો. ૧૩) ગુણાતીત સંત કદી પોતે ભગવાન થઈ જતા નથી પણ તેમાં ભગવાનનો સાક્ષાત્કારપણે સમ્યક્ રીતે વાસ છે તેથી તેમનાં દર્શને ભગવાનનું દર્શન થાય છે. તાત્ત્વિક રીતે તો “બ્રહ્મ થકી પરબ્રહ્મ જે પુરુષોત્તમ નારાયણ તે નોખા છે ને એ બ્રહ્મના પણ કારણ છે ને આધાર છે ને પ્રેરક છે.” (વચ. ગ.મ. ૩) આપણી ગુરુપરંપરામાં પણ કોઈએ ભગવાન હોવાનો કે થવાનો ક્યારેય સ્વપ્નામાં પણ દાવો કર્યો નથી. વરતાલની સભામાં ગુણાતીતાનંદ સ્વામીના અપમાનના પ્રસંગમાં કોઈએ કહ્યું : “ગુણાતીતાનંદ સ્વામીને ભગવાન થવું છે.” તો તે વખતે તેઓ નિધડકપણે બોલ્યા : “કોઈનાથી ભગવાન થવાતું નથી. ભગવાન તો એક શ્રીજીમહારાજ છે. મને કોઈ ભગવાન કહેશે તો ગધેડો લેખાશે.” શાસ્ત્રીજી મહારાજ પણ કહેતા : “આપણે તો અક્ષરપુરુષોત્તમના બળદિયા છીએ.” વળી પોતે કહેતા : “ભગવાન તો શ્રીજીમહારાજ છે. મને જે કોઈ ભગવાન માનીને ભજન કરશે તે નરકના અધિકારી થશે.” શાસ્ત્રીજી મહારાજ પછી યોગીજી મહારાજ, પ્રમુખસ્વામી મહારાજ અને વર્તમાન કાળે પરમ પૂજ્ય મહંતસ્વામી મહારાજ પણ સદા દાસભાવે, સેવકભાવે પરબ્રહ્મ પુરુષોત્તમ નારાયણ પ્રત્યે પરાભક્તિ કરી રહ્યા છે. તેની પ્રતીતિ તેમના નિરહંકારી જીવન પરથી થયા વગર રહેતી નથી.

૨. નિત્યાનંદ સ્વામી, બ્રહ્માનંદ સ્વામી અને ભાઈ આત્માનંદ સ્વામીએ કહેલો ‘સ્વામી’નો અસાધારણ મહિમા

(૬/૧૩૧-૧૩૨) નિત્યાનંદ સ્વામી : સદ્. નિત્યાનંદ સ્વામીએ જૂનાગઢમાં સ્વામીની વાતો સાંભળી કહ્યું હતું : “અહોહો! સ્વામી તો શ્રીજીમહારાજે જેવા કહ્યા હતા તેવા આજે જ સમજાયા. ઠીક મંડ્યા છે. કેટલા બળથી ઉપદેશ કરે છે ! બીજાથી આવું ન બોલાય. પંડનું વર્તન સારું ન હોય તો શું બોલી શકે ? અને કદાચ બોલે તો કોઈને ભાર ન પડે. સ્વામીનું તો જેવું વર્તન તેવી જ વાણી. વાણીમાં કદાચ સંકોચ રાખે પણ વર્તનમાં તો શ્રીજીની આજ્ઞામાં રંચમાત્ર પણ ફેર પડવા દેતા નથી. આખો સોરઠ ધ્રુજાવી દીધો છે. શ્રુતિમાં કહ્યું છે કે - યમેવૈષ વૃણુતે તેન લભ્યસ્તસ્યૈષ આત્મા વિવૃણુતે તનું સ્વામ્ || (કઠોપનિષદ: ૨/૧-૨૩; મુંડકોપનિષદ : ૩-૨-૩) જેના ઉપર ભગવાનની કૃપા થાય છે તેને જ તે વરે છે. સ્વામી ઉપર મહારાજની અનહદ કૃપા છે, એટલે સ્વામી મહારાજનું સ્વરૂપ છે. વળી, પોતે પણ કૃપા કરે છે તેને પોતાના જેવા કરી દે છે.” બ્રહ્માનંદ સ્વામી : સદ્. બ્રહ્માનંદ સ્વામીએ મૂળીમાં સ્વામીને કહ્યું હતું કે “સ્વામી ! હું તો હવે ધામમાં જાઉં છું, પણ તમો ધામમાં આવવાની ઉતાવળ કરશો નહિ, ધીરા રહેજો. શ્રીજીમહારાજનું પુરુષોત્તમપણું પ્રવર્તાવવા ગોપાળાનંદ સ્વામી રહ્યા છે અને તમારે પણ તે સારુ રહેવાનું છે, જે વાત પ્રવર્તાવવા સારુ આપણે ધામમાંથી આવ્યા છીએ તે વાત બરોબર પ્રવર્તાવી પછી જ ધામમાં આવજો.” ભાઈ આત્માનંદ સ્વામી : સદ્. ભાઈ આત્માનંદ સ્વામીને સ્વામીએ સર્વોપરી નિષ્ઠા કરાવી. પછી સ્વામીએ તેમની પ્રસાદી માગી ત્યારે ભાઈ આત્માનંદ સ્વામી બોલ્યા : “ઊલટી ગંગા ન હોય. આજ સુધી ગંગા ઊલટી હતી તે આજે સવળી થઈ છે.” (ભાઈ આત્માનંદ સ્વામી મોટા હતા, તેથી કાયમ સ્વામીને પ્રસાદી આપતા, પણ આ વાતા સમજ્યા પછી પ્રસાદી ન આપી.)

૩. સર્વ કર્તાહર્તા સમજવાની આવશ્યકતા (૨/૬-૭) જીવના કલ્યાણનું પરમ સાધન ભગવાનને સર્વકર્તા સમજવા એ જ છે. તે વાત જણાવતાં શ્રીજમહારાજ કહે છે : “કલ્યાણને અર્થે તો ભગવાનને સર્વ-કર્તાહર્તા જાણવા એ જ છે.” (ગઢડા મધ્ય ૨૧) જીવનું કલ્યાણ તો આટલી જ વાતમાં છે જે, પ્રકટ પ્રમાણ એવા જે શ્રીકૃષ્ણ નારાયણ તેનું જ કર્યું સર્વ થાય છે પણ કાળ, કર્મ, માયાદિક કોઈનું કર્યું કાંઈ થતું નથી. એવી રીતે ભગવાનને વિષે જ એક કર્તાપણું સમજવું એ જ કલ્યાણનું પરમ કારણ છે અને જે જીવ ભગવાનને સર્વ કર્તા-હર્તા નથી જાણતો તો તેથી બીજો પાપી કોઈ નથી. અને ગૌહત્યા, બ્રહ્મહત્યા, ગુરુસ્ત્રીનો સંગ તથા બ્રહ્મવેત્તા સદ્ગુરુનો દ્રોહ તે થકી પણ એને વધુ પાપી જાણવો, કાં જે ભગવાન વિના બીજા જે કાળકર્માદિક તેને એ કર્તા જાણે છે, માટે એવો જે નાસ્તિક ચાંડાળ હોય તેની તો છાયામાં પણ ઊભું રહેવું નહિ. (કારિયાણી ૧૦) વળી, ભગવાન સર્વના કર્તા-હર્તા છે. તેનો ત્યાગ કરીને કેવળ કાળ, કર્મ, સ્વભાવ અને માયા તેને જગતના કર્તા-હર્તા કહે છે માટે એ ભગવાનનો અતિદ્રોહ છે. (વરતાલ ૨) માટે સાચો ઉપાસક છે તે ભગવાનને કાળ જેવા ન જાણે, કર્મ જેવા ન જાણે, સ્વભાવ જેવા ન જાણે, માયા જેવા ન જાણે, પુરુષ જેવા ન જાણે, અને સર્વ થકી ભગવાનને જુદા જાણે અને એ સર્વના નિયંત્રા જાણે અને સર્વના કર્તા જાણે અને એ સર્વને કર્તા થકા પણ એ નિર્લેપ છે એમ ભગવાનને જાણે. (ગઢડા પ્રથમ ૬૨) પરબ્રહ્મ પુરુષોત્તમ શ્રી ભગવાન સ્વામિનારાયણના અનન્ય આશ્રયથી જ નિર્ભય થવાય છે. આ જગતમાં જે કાંઈ થાય છે તેના કર્તા ભગવાન જ છે એવી દૃઢ સમજણ હોય તો ભક્તને કાળ, કર્મ, માયા કે બીજો કોઈ દેવ, દેવી કે મંત્ર, તંત્ર વગેરેનો ભય ન રહે. એવી નિર્ભય સ્થિતિ હોય તો જ બ્રહ્મને પમાય છે. સુખ-દુઃખમાં પણ. ભગવાનના કર્તાપણાની દૃઢ સમજણથી જ સ્થિર મતિ રહે છે. ગુણાતીતાનંદ સ્વામીએ વાતુંમાં કહ્યું છે : ‘જો માર માર કરતો કોઈ આવતો હોય તો એમ સમજવું જે મારા સ્વામીનું જ કર્યું સર્વ થાય છે પણ તે વિના કોઈનું હલાવ્યું પાંદડું પણ હલતું નથી.’ (સ્વા.વા. ૧/૮૮) આ રીતની દૃઢ સમજણ કરવાથી આવા અતિ સમર્થ અને સર્વકર્તા પરમેશ્વરના આશ્રયથી તેમની આજ્ઞા પાળવાનું બળ મળે છે. તેમનો મહિમા દૃઢ થવાથી ભક્તનું અંગ વૃદ્ધિ પામે છે અને તેથી એકાંતિક ભાવ સિદ્ધ થાય છે. ક્યારેક વિપરીત દેશકાળમાં અંતરની અતિ દૃઢતા હોવા છતાં કોઈ આજ્ઞાનો લોપ થઈ જાય તો પણ આ નિશ્ચયના બળે તેના અંતરમાં ઝાંખપ આવતી નથી અને ખરેખર, મોક્ષમાર્ગમાં આવી ઝાંખપ, નાદારી કે ‘મારું કલ્યાણ થશે કે નહિ’ એવી સંશયાત્મક બુદ્ધિ ઘણી અવરોધરૂપ બને છે. તેથી ભગવાનને વિષે કર્તાપણાની સમજણ દૃઢ કરવી એ ઉપાસનાનો પ્રાથમિક સિદ્ધાંત છે.

પ્ર.૬નીચે આપેલાં વાક્યોમાંથી કોઈ પણ બે વિષે કારણો આપી સમજાવો. (બારેક લીટીમાં) (કુલ ગુણ : ૮)

❧ નોંધ : (૧) વચનામૃત, સ્વામીની વાતો કે અન્ય શાસ્ત્રને સંદર્ભરૂપે ન દર્શાવ્યા હોય પણ વિવરણ લખ્યું હોય તો સંપૂર્ણ સાચું આપવું. (૨) ગુણના પ્રમાણે ઉપરના મુદ્દા આવરી લેવા જોઈએ તથા રેફરન્સ નંબર ન આપ્યા હોય તો ચાલે.

૧. સ્વરૂપાનંદ સ્વામીએ મહારાજની પ્રત્યક્ષ મૂર્તિમાં લગની લગાડી. (૫/૭૦) સ્વરૂપાનંદ સ્વામીને પ્રગટ મહારાજ કરતાં અંતરમાં દેખાતી મહારાજની મૂર્તિ વિષે વધુ લગની લાગી ગઈ. તેમને પ્રગટનો સિદ્ધાંત સમજાવવા મહારાજે મંદવાડ પ્રેરીને અંતરમાં મૂર્તિ દેખાતી હતી તે દેખાતી બંધ કરી. સ્વરૂપાનંદ સ્વામી મૂંઝાયા. દીન થઈ મહારાજ પાસે આવ્યા. મહારાજની સ્તુતિ કરી. મહારાજે કહ્યું : “પર્વતભાઈ પાસે જાવ, શાંતિ થઈ જશે.” પર્વતભાઈએ તેમને વાતો કરતાં કહ્યું : “દાદાખાયરનાં નળિયાનું ધ્યાન કરો.” સ્વરૂપાનંદ સ્વામીને આ વચનોથી પોતાની ભૂલ સમજાઈ ગઈ કે મહારાજના સંબંધે દરબારનાં નળિયાં પણ નિર્ગુણભાવ પામવાથી ધ્યાન કરવા યોગ્ય બન્યાં છે. તે મહારાજની પ્રત્યક્ષ મૂર્તિમાં મારે વધુ લગની લગાડવી જોઈએ. પછી તેમ કરવાથી તેમને શાંતિ થઈ ગઈ.

૨. અક્ષરધામ સિવાયનાં અન્ય સ્થાનકો નાશવંત છે. (૪/૩૦-૩૧) અક્ષરધામ સિવાયનાં અન્ય સ્થાનકો નાશવંત છે, જ્યારે અક્ષરધામ તો અવિનાશી છે. સદ્ગુરુ નિષ્કુળાનંદ સ્વામી કહે છે :

‘મા’ પ્રલય કાળના અગ્નિમાં સીજાં, હંમેશ જે હણાય રે. પ્રકૃતિપુરુષ પ્રલયમાં આવે, ભવ બ્રહ્મા ન રહે કોય રે, ચૌદ લોક ધામ રહેવા ન પામે, સર્વે સંહાર હોય રે. (ચોસઠ પદી, ૫૬) ભગવાનનું જે અક્ષરધામ ને તે ધામને વિષે રહી એવી જે ભગવાનની મૂર્તિ ને તે ધામને વિષે રહ્યા એવા જે ભગવાનના ભક્ત તે વિના જે જે લોક છે ને તે લોકને વિષે રહ્યા એવા જે દેવ છે ને તે દેવના વૈભવ છે, તે સર્વે નાશવંત છે. (ગઢડા મધ્ય ૨૪) બીજાં ધામો નાશવંત હોવાથી ત્યાં ગયા પછી પણ પાછું પડવાનું છે. પણ અક્ષરધામમાં ગયા પછી પુનરાગમન નથી.

ન તદ્ભાસયતે સૂર્યો ન શશાઙ્કો ન પાવકઃ । યદ્ગત્વા ન નિવર્તન્તે તદ્ધામ પરમં મમ ॥ (ગીતા : ૧૫-૬) અર્થાત જે ધામને પામીને પુનરાગમન પામતા નથી, જે ધામને સૂર્ય, ચંદ્ર અને અગ્નિ પ્રકાશિત કરી શકતા નથી, તે મારું પરમધામ છે. (ગીતા: ૧૫-૬), (નોંધ:- સંસ્કૃત કે ગુજરાતી કોઈપણ એક લખ્યું હોય તો પણ સાચું આપવું) બીજાં ધામોની અવધિ

છે. દા.ત. ગોલોક, વૈકુંઠ વગેરે અમુક જોજન સુધી વિસ્તરેલાં છે - એવું શાસ્ત્રોમાં વર્ણન છે જ્યારે અક્ષરધામની અવધિ નથી. એ અધો-ઉર્ધ્વ અને પ્રમાણે રહિત છે. (લોયા ૧૪) બીજાં ધામોના વર્ણનમાં મણિમય મહોલો, રત્નો વગેરે લૌકિક પદાર્થો છે, જ્યારે અક્ષરધામમાં સર્વત્ર અલૌકિક દિવ્ય તેજ છે અને તેજના સમૂહમાં પુરુષોત્તમ, અક્ષર અને અક્ષરમુક્તો છે. શ્રીજીમહારાજ ઓરડાના પદમાં કહે છે :

મારું ધામ છે રે, અક્ષર અમૃત જેનું નામ, સર્વ સામ્રથી રે, શક્તિ ગુણે કરી અભિરામ,
અતિ તેજોમય રે, રવિ શશિ કોટિક વારણે જાય, શીતળ શાંત છે રે, તેજની ઉપમા નવ દેવાય. (સદ્ગુરુ પ્રેમાનંદ સ્વામી)
સદ્ગુરુ નિષ્કુળાનંદ સ્વામી ચોસઠપદી : પપમાં લખે છે :

તેજ તેજ જિયાં તેજ અંબાર, તેજોમય તન તેનાં રે, તેજોમય જ્યાં સર્વે આકાર, શું કહિયે સુખ એનાં રે,
તે તેજ મધ્યે સિંહાસન શોભે, તિયાં બેઠા બહુનામી રે, નિષ્કુળાનંદ કહે મન લોભે, પૂરણ પુરુષોત્તમ પામી રે.

અક્ષરબ્રહ્મ ગુણાતીતાનંદ સ્વામીએ પણ પોતાની વાતમાં બીજાં ધામો કરતાં અક્ષરધામ શ્રેષ્ઠ છે. તે સ્પષ્ટ પ્રતિપાદન કર્યું છે. (સ્વા.વા.૩/૧૧, ૨૩, ૪૮) વળી, શ્રીહરિ પોતે જ પોતાના અક્ષરધામની સર્વોત્કૃષ્ટતા બતાવતાં કહે છે : એવો જે અક્ષરરૂપ ધામ તે પરાત્પર છે. (વેદરસ : પૃ-૧૪૬) અગણોતેરા કાળમાં શ્રીજીમહારાજ બીમાર હતા ત્યારે પોતાની યોગશક્તિએ કરીને સર્વે લોકમાં જઈને પછી અક્ષરધામમાં ગયા હતા. તેનું વર્ણન કરતાં તેઓ કહે છે : અમે એકલા જ તે સર્વે થકી પર એવું જે શ્રી પુરુષોત્તમનું ધામ તેમાં ગયા. ત્યાં પણ હું જ પુરુષોત્તમ છું. મારા વિના બીજો મોટો કોઈ દેખ્યો નહિ... ને જે જે જીવ મારે શરણે આવ્યા છે... તેને સર્વેને હું સર્વોપરી એવું જે મારું ધામ છે તેને પમાડીશ. (અમદાવાદ ૭) આમાં શ્રીજીમહારાજે અક્ષરધામને સર્વથી પર કહ્યું છે અને તે ધામ પોતાનું છે તથા તેમાં પોતે જ સર્વોપરી છે તેની સ્પષ્ટતા કરી છે. આવા સર્વથી પર અને દિવ્ય એવા અક્ષરધામના અધિપતિ શ્રીજીમહારાજ પણ સર્વોપરી હોય તે સ્વાભાવિક જ છે.

૩. ભગવાનનાં ચરિત્ર તો સર્વ કલ્યાણકારી જ સમજવાં એ જ ભક્તનો ધર્મ છે. (૩/૨૦-૨૧)

જ. ભગવાન તો ધામમાં ને અહીં પણ સંપૂર્ણપણે દિવ્યમૂર્તિ છે જ છતાં ભક્તોને સજાતીય થવા પોતાનામાં મનુષ્યભાવ ગ્રહણ કરે છે. તેમાં સમ્યગ્ દિવ્યભાવ રાખવો તે સાચા ભક્તનો ધર્મ છે. આ દિવ્યભાવની સમજણ માયાની નિવૃત્તિ કે આત્યંતિક મુક્તિ માટે આવશ્યક છે. (૧) ક્ષર અક્ષરથી પર એવા જે પુરુષોત્તમ ભગવાન છે, તે જ્યારે જીવના કલ્યાણને અર્થે બ્રહ્માંડને વિષે મનુષ્ય જેવી મૂર્તિ કરીને વિચરે છે ત્યારે સર્વે મનુષ્યના જેવાં જ ચરિત્ર કરે છે અને જેમ મનુષ્યને વિષે હારવું, જીતવું, ભય, શોક, કામ, ક્રોધ, લોભ, મદ, મોહ, મત્સર, આશા, તૃષ્ણા, ઈર્ષ્યા ઈત્યાદિક માયિક સ્વભાવ હોય તેવા જ સ્વભાવ ભગવાન પણ પોતામાં દેખાડે છે, તે સર્વે જીવના કલ્યાણને અર્થે છે. પછી જે ભક્ત હોય તે તો એ ચરિત્રને ગાઈને પરમપદને પામે છે. (ગઢડા પ્રથમ ૭૨) (૨) ભગવાને ગીતામાં કહ્યું છે જે, જન્મ કર્મ ચ મે દિવ્યમેવં યો વેત્તિ તત્ત્વતઃ ત્યક્ત્વા દેહં પુનર્જન્મ નૈતિ મામેતિ સોઽર્જુન । એ શ્લોકનો એમ અર્થ છે જે, ‘હે અર્જુન ! મારાં જન્મ ને કર્મ તે દિવ્ય છે. તેને જે દિવ્ય જાણે તે દેહને મૂકીને ફરી જન્મને નથી પામતો, મને જ પામે છે.’ માટે જે ભગવાન દિવ્ય ચરિત્ર કરે તે તો ભક્ત ને અભક્ત બેયને દિવ્ય જણાય, પણ જ્યારે ભગવાન મનુષ્યના જેવાં પ્રાકૃત ચરિત્ર કરે તો પણ તેને વિષે જેને દિવ્યપણું જ જણાય, પણ કોઈ રીતે ભગવાનનાં તે ચરિત્રમાં અભાવ આવે નહિ એવી જેની બુદ્ધિ હોય તેને પરમેશ્વરની ભક્તિ કહેવાય અને એવી ભક્તિ કરે તે જ ભક્ત કહેવાય. અને એ શ્લોકમાં કહ્યું જે ફળ તે આવા ભક્તને જ થાય છે..... માટે જે જે ભગવાન ચરિત્ર કરે તે સર્વેને ગોપીઓની પેઠે દિવ્ય જાણે, પણ કોઈ રીતે પ્રાકૃત જાણીને અભાવ તો આવે જ નહિ. એવી જે ભક્તિ તે તો મહાદુર્લભ છે.... અને એવી ભક્તિ છે તે જ પરમપદ છે. માટે આવી રીતની ભક્તિ તે જ્ઞાન, વૈરાગ્ય થકી અધિક છે. અને જેના હૃદયને વિષે આવી રીતની ભક્તિ હોય તેને ભગવાનને વિષે પ્રીતિમાં શું બાકી છે ? કાંઈ બાકી નથી.” (ગઢડા મધ્ય ૧૦) (૩) વળી, પરમેશ્વર ગમે તેવાં ચરિત્ર કરે તો પણ તેને કોઈ રીતે ભગવાનને વિષે દોષ ભાસતો જ નથી, એવો જેને મહિમાએ સહિત ભગવાનનો નિશ્ચય હોય તે નિર્ભય થઈ ચૂક્યો. (વરતાલ ૧૨) (૪) તપ, ત્યાગ, વૈરાગ્ય, વ્રત, ધ્યાન, અષ્ટાંગ યોગાદિક અનંત સાધનોથી જે સ્વભાવ, દોષ વાસના ન ટળે, તે ટાળવાનો સહેલો ઉપાય બતાવતાં શ્રીજીમહારાજ કહે છે : પોતામાં ગમે તેવા ભૂંડા સ્વભાવ હોય ને જો ભગવાનને અતિશય નિર્દોષ સમજે તો પોતે પણ અતિશય નિર્દોષ થઈ જાય છે. (ગઢડા પ્રથમ ૨૪) (૫) ભગવાનના સ્વરૂપને વિષે કોઈ પ્રકારે માયિકભાવ નથી, અને એ ભગવાન તો માયા ને માયાનું કાર્ય જે ત્રણ ગુણ તે થકી પર છે, એવો જેને ભગવાનનો દૃઢ નિશ્ચય થયો તે ભગવાનની માયાને તરી ચૂક્યો છે અને પોતામાં તો માયાના ગુણનું કાર્ય જે ભૂત, ઇન્દ્રિયો, અંતઃકરણ ને દેવતા તે પોતપોતાની ક્રિયાને વિષે પ્રવર્તે છે તો પણ એ માયાને તર્યો કહેવાય. (વરતાલ ૫) (૬) એ (ભગવાન) તો સમર્થ છે. તે જેમ કરતા હશે તે ઠીક કરતા હશે. એવી રીતે

ભગવાનને નિર્દોષ સમજે તો માયાને તર્યા કહેવાય. (લોયા ૪) (૭) ભગવાનનું સ્વરૂપ અક્ષરધામને વિષે જેવું (દિવ્ય) ૨ ડું છે તેવું જ (દિવ્ય) પૃથ્વીને વિષે જે ભગવાનનું મનુષ્ય સ્વરૂપ ૨ ડું છે તેને સમજે છે પણ તે સ્વરૂપને વિષે ને આ સ્વરૂપને વિષે લેશમાત્ર ફેર સમજતા નથી અને આવી રીતે જેણે ભગવાનને જાણ્યા તેણે તત્ત્વે કરીને ભગવાનને જાણ્યા કહેવાય અને તેને માયાની નિવૃત્તિ થઈ કહેવાય. (પંચાળા ૭) (૮) ગુણાતીતાનંદ સ્વામી કહે છે : દિવ્યભાવ અને મનુષ્યભાવ એક થઈ જાય ત્યારે ભગવાન ભજવાનું સુખ આવે. (સ્વા. વા. ૫-૧૦૦) (૯) ભગવાનને નિર્દોષ સમજ્યાથી નિર્દોષ થઈ ૨ ડું છે. (સ્વા. વા. ૫-૧૨૬) (૧૦) ભગવાનની જેમ જ ગુણાતીત સંતને પણ સદા દિવ્ય અને નિર્દોષ સમજવાની મહત્તા દર્શાવતાં ગુણાતીતાનંદ સ્વામી કહે છે ભગવાનનું સ્વરૂપ નિર્દોષ સમજવું ને મોટા એકાંતિક સાધુને પણ એમ સમજવા, તે બરોબર કોઈ સાધન નથી. (સ્વા. વા. ૨/૧૭૦) (૧૧) અતિશય જે મોટા પુરુષ હોય (ગુણાતીત સંત) તેને જે અતિશય નિષ્કામી જાણે તો પોતે કૂતરા જેવો કામી હોય તે નિષ્કામી થાય.... અને જો મોટા પુરુષને અતિશય નિષ્કામી, નિર્લોભી, નિઃસ્વાદી, નિર્માની, નિઃસ્નેહી સમજે તો પોતે પણ એ સર્વ વિકારથી રહિત થઈ જાય અને પાકો હરિભક્ત થાય. (ગઢડા પ્રથમ ૫૮) (૧૨) મોટાપુરુષને વિષે જે નિર્દોષબુદ્ધિ રાખે છે તે પોતે સર્વ દોષ થકી રહિત થાય છે. (ગઢડા પ્રથમ ૭૩) માટે ભગવાન અને સંતને દિવ્ય સમજવા અનિવાર્ય છે.

પ્ર.૭ ઉપસંહારના આધારે નીચે આપેલાં વાક્યોની પૂર્તિ કરો. (કુલ ગુણ : ૭)

(ઉપાસનામાં શું સમજવું ?)

૧. આ અક્ષરબ્રહ્મ તત્ત્વતઃ એક જ હોવા છતાં ચાર રૂપે વિભિન્ન સેવારૂપ કાર્ય કરે છે. અક્ષરબ્રહ્મ ચિદાકાશરૂપે અનંતકોટિ બ્રહ્માંડોની અંદર ને બહાર વ્યાપીને રહે છે, તથા તેને ધારણ કરી રાખે છે. (૧૪૩)
૨. આ પ્રત્યેક અવતારોના ચૈતન્યો સ્વરૂપ-સ્વભાવે કરીને એકબીજાથી જુદા છે. આ અવતારોની જેમ જ વાસુદેવાદિક ચતુર્વ્યૂહ તથા કેશવાદિક ચોવીસ મૂર્તિઓ વગેરેના ચૈતન્યો પણ સ્વરૂપ-સ્વભાવે કરીને એકબીજાથી જુદા છે. (૧૪૨) (નોંધ :- કોઈએ અડધું લખ્યું હોય તો પણ સાચું આપવું.)
૩. તેઓ પોતાના દિવ્ય અક્ષરધામમાં વ્યતિરેકસ્વરૂપે વિરાજમાન થકા જ અન્વયસ્વરૂપે અનંતકોટિ બ્રહ્માંડોમાં અંતર્યામીપણે વ્યાપક અને તેના આધાર છે. (૧૪૨)
૪. અક્ષરાધિપતિ પરબ્રહ્મ પુરુષોત્તમ નારાયણ નિત્ય, સર્વોપરી, સદા દિવ્ય, સદા સાકાર, નિર્દોષ, માયાપર, એક અને અદ્વિતીય ચૈતન્ય તત્ત્વ છે. (૧૪૧)

(ઉપાસનામાં શું ન સમજવું ?)

૫. મુક્તિ અવસ્થામાં પણ મુક્તનો આત્મા અક્ષરબ્રહ્મના સાધર્મ્યને નથી પામતો, તેમ ન સમજવું. (૧૪૬)
૬. પુરુષોત્તમ નારાયણ જે શ્રીજીમહારાજ તે અવતારાદિક, આચાર્ય, ભક્ત જેવા છે, તેમ ન સમજવું. (૧૪૬)
૭. શ્રીજીમહારાજની ચાખડી, ડગલી, ગોદડી, ઓરડી વગેરે સંબંધવાળી વસ્તુઓ મૂળ અક્ષરબ્રહ્મ છે તેમ ન સમજવું. (શ્રીજીમહારાજના સંબંધવાળી વસ્તુઓ દિવ્ય છે પણ તેને અક્ષરબ્રહ્મ ન કહી શકાય.) (૧૪૬)

પ્ર.૮ ટૂંકનોંધ લખો : સદ્. ગોપાળાનંદ સ્વામીએ કહેલા ‘સ્વામી અક્ષર છે’ તે વિષેનાં પ્રસંગો (૬/૧૨૬-૧૨૮)(કુલ ગુણ : ૫)

નોંધ : ઓછામાં ઓછા ત્રણ પ્રમાણો લખેલા હોવા જોઈએ.

પ્રસંગો : (૧) સદ્ગુરુ ગોપાળાનંદ સ્વામી સં. ૧૯૦૬ના ફાગણ માસમાં નાવલીમાં - અહીં એક હિંદુસ્તાની સાધુ કેશવજીવન દાસજીએ ૨૩તાં ક ડું, ‘હું અમદાવાદ દેશનો છું છતાં આપની પાસે વડતાલ રહું છું. તેથી સૌ મને કહે છે કે તારું કલ્યાણ નહીં થાય.’ - સ્વામીએ ધીરજ બંધાવી - શા માટે મૂંઝાય છે ? હું તને છતી દેહે અક્ષરધામમાં બેસારીશ. એ જ વર્ષે ચૈત્ર માસમાં સદ્ગુરુ ગુણાતીતાનંદ સ્વામી વરતાલમાં - ગોપાળાનંદ સ્વામીએ ગુણાતીતાનંદ સ્વામી તરફ આંગળી ચીંધીને - મેં તને છતી દેહે અક્ષરધામમાં બેસારીશ એમ ક ડું હતું તે આ ગુણાતીતાનંદ સ્વામી શ્રીજીમહારાજના અક્ષરધામના અવતાર - તેઓ દ્વારા મહારાજના સ્વરૂપનું સર્વોપરી જ્ઞાન - તેમની પાસે રહેજે. (૨) એક વખત ગુણાતીતાનંદ સ્વામી ચૈત્રી પૂનમના સમયે વરતાલ - બંને દેશના આચાર્યો, મોટા સદ્ગુરુઓ આ સમયમાં - તે વખતે સભામાં સંતપંક્તિમાં ગોપાળાનંદ સ્વામી - નિત્યાનંદ સ્વામી, શુક સ્વામી અને ગુણાતીતાનંદ સ્વામી બિરાજમાન - ગોપાળાનંદ સ્વામીના હેતવાળા ભોયકાના માલજી સોનીને સદ્ગુરુ ગોપાળાનંદ સ્વામીએ ક ડું, ‘મેં તને ક ડું હતું ને કે હું તને અક્ષરધામ બતાવીશ. આ ગુણાતીતાનંદ સ્વામી સાક્ષાત્ અક્ષરધામનો અવતાર છે. માટે તું ઓળખી લે. મહારાજ ઘણીવાર તેમને અક્ષરધામ તરીકે ઓળખાવે છે.’

(૩) મહુવાના ઝીણાભાઈ, પ્રાગજી ભક્ત તથા જાગા સ્વામીએ ગોપાળાનંદ સ્વામીને મળીને પ્રશ્ન પૂછવાનું નક્કી કર્યું - પ્રશ્ન -પ્રાગજી ભક્ત દ્વારા - ‘અક્ષરધામમાં આપની અને શ્રીજીમહારાજની પાસે અખંડ રહેવાય અને સર્વ કસર ટળી જાય તે ગૃહસ્થ હોઈએ ત્યારે થાય કે ત્યાગી થઈએ ત્યારે ? - ગોપાળાનંદ સ્વામીનો જવાબ - શ્રીજીમહારાજને સર્વ અવતારના અવતારી પુરુષોત્તમ જાણીને, આ ગુણાતીતાનંદ સ્વામી શ્રીજીમહારાજને રહેવાનું અનાદિ અક્ષરધામ છે એમ સમજી તેમનામાં જીવ જોડી દે તો ત્યાગી રહે અથવા ગૃહસ્થ - અમારાથી અને મહારાજથી છેટું નથી. - તે વિના તો બંનેથી છેટું જ છે. (૪) સં. ૧૯૦૫ના જન્માષ્ટમીના સમૈયા પર સદ્. ગોપાળાનંદ સ્વામી જૂનાગઢમાં - શ્રાવણ વદ નવમીની સભામાં કહ્યું, ‘તમે બધા સ્વામીને જેવા છે તેવા ઓળખતા નથી. મને મહારાજે એકાંતમાં સ્વમુખે સ્વામીનો મહિમા કહ્યો છે કે આ ગુણાતીતાનંદ સ્વામી મૂળ અક્ષર છે એમ કહી ભાદરાના હરિભક્તો ડોસાભાઈ, રત્નાભાઈ તથા વશરામ સુથાર સાથે ભાદરામાં સૌ પ્રથમ મહારાજે ગુણાતીતાનંદ સ્વામીનો જે મહિમા કહ્યો તે વાત સભામાં કરાવી.’ (૫) સં. ૧૯૦૮માં ધામમાં જતાં પહેલાં સદ્. ગોપાળાનંદ સ્વામીને મંદવાડ - વડોદરામાં ભક્તો, બાપુ રાયજી, પ્રેમાનંદ વગેરે પ્રાર્થના - ‘સ્વામી એકવાર વડોદરા સામી દૃષ્ટિ કરો.’ સ્વામી બોલ્યા, ‘હવે વડોદરા સામી દૃષ્ટિ ન હોય, હવે અક્ષરધામમાં જ્યાં મહારાજ બિરાજે છે ત્યાં દૃષ્ટિ હોય કાં જૂનાગઢમાં જૂનાગઢના જોગી સાક્ષાત્ અક્ષરધામ છે ત્યાં દૃષ્ટિ હોય.’ ત્યાં બેઠેલા બોટાદના શિવલાલ શેઠે આનો અર્થ પૂછ્યો - ત્યારે સ્વામીએ કહ્યું, આ જૂનાગઢના જોગી ગુણાતીતાનંદ સ્વામી તે મહારાજને રહેવાનું સાક્ષાત્ અક્ષરધામ છે. મહારાજ તેમનાથી અશુભાત્ર છેટા નથી.

(વિભાગ - ૨ સત્સંગ વાચનમાળા ભાગ ૩, અગિયારમી આવૃત્તિ મે - ૨૦૧૮,

યુગવિભૂતિ પ્રમુખસ્વામી મહારાજ દસમી આવૃત્તિ, ડિસેમ્બર - ૨૦૧૮)

પ્ર.૯ નીચે આપેલાં અવતરણો કોણ, કોને અને ક્યારે કહે છે તે લખો. (કુલ ગુણ : ૯)

❧ નોંધ :- કોણ કહે છે - ૧ ગુણ, કોને કહે છે - ૧ ગુણ, ક્યારે કહે છે - ૧ ગુણ.

૧. “શ્રીજીમહારાજની ઈચ્છાથી જે થાય તે મને ભોગવવા દો.” (૩/૩૭-૩૮)

⇒ નિષ્કુળાનંદ સ્વામી - સૌને

⇒ નિષ્કુળાનંદ સ્વામીના શરીરે ગરમી ફૂટી નીકળી ત્યારે તેમનું દુઃખ જોઈને મંદિરના સંતો હરિભક્તોએ શ્રીજીમહારાજને પ્રાર્થના રૂપે ધૂન શરૂ કરી ત્યારે.

૨. આ કથા ચાલશે ત્યાં સુધી ગુણાતીતાનંદ સ્વામી જ વાતું કરશે. (૪/૪૫)

⇒ “આચાર્ય મહારાજ (રઘુવીરજી મહારાજ: - સૌને (સભામાં))”

⇒ શ્રીજી મહારાજે દર્શન દઈ આચાર્યને કહ્યું કે ‘સ્વામીને અહીં રાખ્યા છે તો વાતો કરાવો, નહીં તો જૂનાગઢ જવા દો.’

૩. “અવાજ ન કરશો, બીજા સૂતા છે, જાગી જશે.” (૨/૧૮)

⇒ પ્રમુખસ્વામી મહારાજ - સેવક સંતને

⇒ પ્રમુખસ્વામીને શોધવા નીકળેલા સેવક સંત ઉત્સવમાં આવેલા હરિભક્તોએ વાપરેલા સંડાસ સાફ કરતાં સ્વામીશ્રીને તે કરવાની ના પાડે છે ત્યારે.

પ્ર.૧૦ નીચે આપેલા પ્રશ્નોના એક (સંપૂર્ણ) વાક્યમાં જવાબ લખો. (કુલ ગુણ : ૫)

❧ નોંધ : અડધા સાચા જવાબના ગુણ આપવા નહિ.

૧. “સત્સંગની મા” સમાન કોણ હતા ? (૨/૨૬)

જ. “સત્સંગની મા” સમાન મુક્તાનંદ સ્વામી હતા.

૨. કુશળકુંવરબાએ સંતો માટે મહારાજને શી વિનંતી કરી ? (૫/૫૩)

જ. સંતો પાત્રમાં પાણીની અંજલિ ન લે, કારણ અમારા દેશમાં તેમ કરવાથી અપયો થાય.

૩. ખેતરમાં સાંતી હાંકતા પર્વતભાઈને શું સંકલ્પ થયો ? (૬/૫૮-૫૯)

જ. ‘ભગવાને વરાહ અવતાર કેવો ધર્યો હશે ?’

જ. શ્રી ચિન્ના જિઅર સ્વામીને સ્વામીશ્રીમાં કોના દર્શન થાય છે ? (૧/૧૧)

જ. શ્રી ચિન્ના જિઅર સ્વામીને સ્વામીશ્રીમાં ‘આધ્યાત્મિક શિલ્પી’નાં દર્શન થાય છે.

૫. ભગવાન શ્રીકૃષ્ણ શ્રીમદ્ ભાગવતમાં સંત માટે શું કહે છે ? (૧/૩-૪)

જ. સાધવો હૃદયં મહ્યં સાધૂનાં તુ હૃદયં ત્વહમ્. અથવા ‘સંત મારું હૃદય છે અને હું સંતનું હૃદય છું.’

પ્ર.૧૧ આપેલા વિકલ્પોમાંથી ફક્ત સાચા વિકલ્પોની આગળ આપેલા ચોરસ ખાનામાં ખરાની (✓) નિશાની કરો.
(કુલ ગુણ : ૮)

❏ નોંધ : એક કે એકથી વધારે વિકલ્પ સાચા હોઈ શકે. તમામ સાચા વિકલ્પ આગળ ખરાની નિશાની કરી હશે તો જ પૂર્ણ ગુણ મળશે, અન્યથા એક પણ ગુણ નહીં મળે.

(૧) ૧, ૪ (૩/૩૨-૩૩) (૨) ૪ (૧/૬) (૩) ૩ (૧૬/૩૫) (૪) ૧, ૪ (૩૦/૫૬)

પ્ર.૧૨ નીચે આપેલાં વાક્યોનાં કારણ જણાવો. (નવેક લીટીમાં) (કુલ ગુણ : ૮)

❏ નોંધ : અહીં કેવળ પ્રસંગોના મુદ્દા જ આપ્યા છે. પરીક્ષાર્થીઓએ તે વિસ્તૃત રીતે લખેલા હોવા જોઈએ.

૧. ગુણાતીતાનંદ સ્વામીએ શિવલાલ શેઠને કહ્યું ‘તારા જીવ સામું જોઈ ઇં તો અરધો સત્સંગ રહ્યો છે.’ (૭/૬૮)
ગઢડામાં મૂર્તિ પધરાવી અને ભાવનગરમાં રઘુવીરજી મહારાજને પધરાવ્યા ત્યારે શિવલાલ શેઠ ગઢડામાં કેટલાક એવા લોકોના સંપર્કમાં આવી ગયા હતા કે તેમના કુસંગના શબ્દોથી શિવલાલ શેઠમાં વ્યવહારિક મોટપનો ભાર અને સ્વામીને વિષે નહિ જેવો મનુષ્યભાવ આવી ગયો હતો. તેથી સ્વામીએ શિવલાલભાઈનું અંતર પકડીને આ વાત કરી. આ વાત પર તેમણે ગાયના વાછરા અને પોઠિયાની વાત કરીને કહ્યું, આમ ને આમ બે મહિના સુધી વાતો કરીશ ત્યારે સ્થૂળ ભાવ ટળી અને મોરે ભગવાનમાં જેવો જીવ જોડાયો હતો તેવો જોડાશે. અથવા
૨. કુશળકુંવરબાએ પોતાની બેઠકમાં શ્રીહરિના ચરણારવિંદ પધરાવ્યા. (૫/૫૫)
જ. શ્રીહરિએ જવાની તૈયારી કરી ત્યારે કુશળકુંવરબાએ શ્રીહરિને રોકાઈ જવાની બહુ તાણ કરી. ત્યારે શ્રીહરિ એ તેમને ધીરજ આપતાં કહ્યું : ‘આ દાઢીવાળાને કચેરીમાં સામો બેસાડીને તેની સાથે વાતો કરો છો, તે તમને અંતકાળે દેખાશે. માટે તેની અને તમારી બેઠક નોખી રાખો ને તમારી બેઠકમાં અમારાં ચરણારવિંદ પધરાવીને તેમાં તમારી વૃત્તિ રાખો ને બે બાઈઓને પાસે રાખીને હંમેશાં તેની પાસે કથા વંચાવો ને સાંભળો.’ એમ કહીને શ્રીહરિએ કૃપા કરીને પોતાનાં બંને ચરણારવિંદની છાપ ચંદનથી પાડી આપી. કુશળકુંવરબાએ તે પ્રમાણે વર્તવા શ્રીહરિ પાસે કબૂલ કર્યું. પોતાના કુંવર સાથે હાથી ઉપર શ્રીહરિને પધરાવી, એક ગાઉ સુધી વળાવવા ગયાં.
૩. સ્વામીશ્રી ઘણીવાર રાત્રે પ્રાર્થના કરતા. (૫૪) લંડનમાં બિરાજમાન સ્વામીશ્રીની રૂમમાં મોડી રાત્રે સ્વામિનારાયણ ... મહામંત્રનો અવાજ આવતાં સેવકસંત જાગીને જુવે છે તો સ્વામીશ્રી પથારીમાં પ્રાર્થનામુદ્રામાં બેઠા બેઠા મહામંત્ર રટતા હતા. સેવક પણ સાથે ધૂન કરવા લાગ્યા. ઘણો બધો સમય વીતી ગયા પછી સેવકે સ્વામીશ્રીને પૂછ્યું બાપા ! પોઢવું નથી ? શાની પ્રાર્થના ધૂન કરો છો ? ત્યારે સ્વામીશ્રી કહે છે : ભારતમાં દુષ્કાળ છે, તેથી વરસાદ વરસે તે માટે પ્રાર્થના કરું છું. જેથી સુકાળ થાય ને મનુષ્ય- પશુ-પ્રાણી સર્વે સુખી થાય. સેવકે પૂછ્યું ‘આવી પ્રાર્થના ક્યારે કરો છો ?’ ત્યારે સ્વામીશ્રીએ કહ્યું ઘણીવાર રાત્રે પ્રાર્થના કરું છું, જે લોકો દિવસ દરમ્યાન મારી પાસે એમના પ્રશ્નો લઈને આવે છે તેમના માટે કરું છું. પરહિત માટે મધરાતે જાગી જઈને પ્રાર્થના કરનારા એ મહાપુરુષની ભજનની લગનીને સેવક આશ્ચર્યથી જોઈ રહ્યા. ત્યાં તો ખળખળ વહેતી પરોપકારની ગંગા જેવો સ્વામીશ્રીનો ધીમો મધુર નાદ ગુંજવા લાગ્યો. અથવા
૪. રઢુના રતનસિંહનો ચામડીનો રોગ ગણતરીનાં દિવસોમાં જ મટી ગયો. (૨૬/૪૮) રઢુના રતનસિંહને ચામડીનો અસાધ્ય રોગ થયો હતો. શરીર પરથી ભરાઈ ગયેલું હતું. કોઈ તેમની નજીક જઈ શકતું ન હતું. રતનસિંહને સમજાતું નહોતું કે કયા કર્મના ભોગે આ અસહ્ય વેદનામાંથી પસાર થવું પડે છે. ત્યારે નડિયાદ હોસ્પિટલમાં સ્વામીશ્રી તેમને મળવા ગયા. સ્વામીશ્રી તેમના પલંગ પર બેસી ગયા. પરગ્રસ્ત શરીર પર પ્રેમાળ હાથ પસવારતા રહ્યા. એ દિવ્ય સ્પર્શ રતનસિંહના રોમેરોમમાં શીતળતા પ્રસરી ગઈ. ત્યારે સ્વામીશ્રીએ આશીર્વાદ આપતાં કહ્યું ‘જાવ કશું નહિ થાય, બધું મટી જશે !’ અને થોડા વખતમાં રોગ શમી ગયો.

પ્ર.૧૩ નીચે આપેલા વિષયો ઉપર મુદ્દાસર વિવરણ લખો. (બારેક લીટીમાં) (કુલ ગુણ : ૮)

❏ નોંધ : અહીં કેવળ પ્રસંગોના મુદ્દા જ આપ્યા છે. પરીક્ષાર્થીઓએ તે વિસ્તૃત રીતે લખેલા હોવા જોઈએ.

૧. સત્સંગીના સત્સંગી પર્વતભાઈ. (૬/૬૨) એક વખત સૌની પરીક્ષા કરતાં શ્રીજીમહારાજે પૂછ્યું કે ‘ઢોલિયાના સત્સંગી હોય એ અમારી પાસે બેસો અને સત્સંગીના સત્સંગી હો તે પાછળ બેસો.’ ઘણા સંતો-હરિભક્તો શ્રીજીમહારાજના ઢોલિયા પાસે જઈને બેઠાં. એકલા પર્વતભાઈ દૂર જઈને બેઠા. સૌને થયું કે પર્વતભાઈ કાંઈ સમજતા નથી. પણ એટલામાં તો શ્રીજીમહારાજ ઢોલિયા ઉપરથી ઊતરીને દૂર જ્યાં પર્વતભાઈ બેઠા હતાં ત્યાં જઈને બેઠા. ત્યારે સૌને સમજાયું કે શ્રીજીમહારાજનો ખરો રાજીપો ભક્તના ભક્ત થવામાં જ છે. ભગવાનના ભક્ત થવું તો સૌને ગમે, પણ જે ભક્તના ભક્ત થવું એ જ દાસત્વભક્તિનું લક્ષણ છે. અથવા

૨. મુક્તાનંદ સ્વામીને ક્રમશઃ સમજાયેલું શ્રીજીમહારાજનું સર્વોપરીપણું (૨/૨૦-૨૨) (૧) મુક્તાનંદ સ્વામીને શ્રીજી મહારાજ સત્સંગ પ્રવર્તન માટે જ્યાં જ્યાં આજ્ઞા કરે ત્યાં જતા. મહારાજના સમાધી પ્રકરણથી ઘણા અકળાઈ ગયા. શ્રીજીમહારાજે તેમના શિષ્યોને સમાધિ કરાવી પણ વાત મનાઈ નહીં. રામાનંદ સ્વામીએ દર્શન દઈને શ્રીજીમહારાજનો અપરંપાર મહિમા સમજાવ્યો. તેથી અશાંતિ દૂર થઈ. શ્રીજીમહારાજને રામાનંદ સ્વામીની ગાદી ઉપર બેસાડી પૂજા કરી અને જય સદ્ગુરુ સ્વામી ... આરતી બોલી કીર્તન જોડ્યું : ‘ભ્રમણા ભાંગી રે હૈયાની’ (૨) જેમ જેમ સમય ગયો તેમ તેમ તેમને મહારાજના સ્વરૂપનો વિશેષ મહિમા-દિવ્યભાવ સમજાવા લાગ્યો. આ વાતની પ્રતિતી આપણને તેમની કાવ્ય રચના પરથી સહેજે જણાઈ આવે છે. જ્યારે સર્વોપરી સ્વરૂપ યથાર્થ સમજાયું ત્યારે “સુખદાયક રે સ્વામી સહજાનંદ, પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રી હરિ.....” તથા ‘માઈરી મેને પુરુષોત્તમ વર પાયો’ વગેરે કીર્તનો બનાવ્યા. (૩) મુક્તાનંદ સ્વામી પોતે પૂજામાં, રામાનંદ સ્વામીની કોપીનનું આડબંધ પ્રસાદી તરીકે રાખીને નિત્ય દર્શન કરતા. એક વખત તેઓ પૂજા કરતા હતા ત્યારે ચૈતન્યાનંદ સ્વામી તેમને પગે લાગવા આવ્યા. તે વખતે સ્વામીએ તે પ્રસાદીનું વસ્ત્ર તેમને દર્શન કરવા આપ્યું પણ ચૈતન્યાનંદ સ્વામીએ આંખો મીંચી દીધી અને કહ્યું, ‘મારે તો પતિવ્રતાની ભક્તિ છે’ મુક્તાનંદ સ્વામીને આ વાતથી એકદમ ચોટ લાગી ગઈ અને તે વસ્ત્ર બાજુમાં તાપવા રાખેલ સગડીમાં નાખી દીધું. પોતાનામાં આટલી કસર હતી. તેનું તેમને ખૂબ દુઃખ થયું. તે વખતે તેમણે કીર્તન રચ્યું, ‘છાંડીકે શ્રી કૃષ્ણદેવ ઓર કી જો કરું સેવ કાટી ડારો કર મેરો તીખી તલવાર સે....’ ત્યારપછી તેમણે પતિવ્રતાની ટેક અને પ્રગટ સ્વરૂપની ઉપાસનાના અદભૂત પદો રચ્યા. અને રામાનંદ સ્વામીના ઘણા શિષ્યોને તેમણે પ્રગટ સ્વરૂપનો મહિમા સમજાવી નિઃસંશય કરેલા.

૩. નિર્વિકલ્પ સમાધિના અનુભવી - પ્રમુખસ્વામી (૪/૨૦) ઈંગ્લેન્ડના સસેક્સ શહેરના ત્રણ યુવાનોએ હિંદુ આધ્યાત્મિકતાથી આકર્ષાઈને ભારત આવી કેટલાક સાધુ-મહાત્માઓનો સમાગમ કર્યો હતો, પણ તેમની આધ્યાત્મિક ભૂખ સંતોષાઈ ન હતી. એક રાત્રે ડેવીડને સ્વપ્નમાં સ્વામીશ્રીના દર્શન થયાં. તેના આધારે ત્રણે મિત્રોએ મળીને તા. ૧૫-૫-૮૪ના (હિન્દીમાં તા. ૧૫-૫-૮૮ છે.) દિવસે નિસડન મંદિરમાં સ્વામીશ્રીને ખોળી કાઢ્યા. ડેવીડે પોતાના સ્વપ્નની વાત કરતાં સ્વામીશ્રીને કહ્યું, ‘મને સ્વપ્નમાં આપનાં દર્શન થયા હતા અને આપે સ્વપ્નમાં નિર્વિકલ્પ સમાધિ વિશેની સમજ આપી હતી. તો મારે આપને પૂછવું છે કે શું આપને ચોવીસ કલાક નિર્વિકલ્પ સમાધિનો અનુભવ રહે છે ? સ્વામીશ્રીએ જવાબ આપ્યો, ‘હરીએ, ફરીએ, બધું જ કરીએ, પણ ભગવાનને સાથે રાખીને કરીએ, એટલે સમાધિનો અનુભવ કાયમ રહે છે.’ ત્યારે ડેવીડ એ સહજ દિવ્ય વ્યક્તિત્વને આશ્ચર્યચકિત થઈને જોઈ રહ્યો. યોગીઓને અગમ્ય અને હજારો વર્ષો સુધી સાધના કરનારને પણ દુર્લભ એવી આ ઉચ્ચ આધ્યાત્મિક સ્થિતિ કેવા સહજ સ્વરૂપે તેની આંખો સામે રમતી હતી ! અથવા

૪. સત્પુરુષને ભાષાનાં બંધનો હોતા નથી (૮/૨૫) સને ૧૯૮૦ની વિદેશયાત્રામાં સાઉથ આફ્રિકાના જહોનિસબર્ગમાં સન્ડે ટ્રીબ્યુન (Sunday Tribune)ના અંગ્રેજ પત્રકારે વીસેક મિનિટ સ્વામીશ્રી સાથે વાર્તાલાપ કર્યો. તે સમયે આત્મસ્વરૂપ સ્વામી દુભાષિયા તરીકે સેવા આપતા હતા. તેમાં પત્રકારે પૂછેલો છેલ્લો પ્રશ્ન, ‘તમે સ્ત્રીઓને દૂર રાખો છો તો તેઓ ઉપેક્ષાનો કે ભેદભાવ થઈ રહ્યાનો અનુભવ નથી કરતી ?’ દુભાષિયા તરીકે સેવા આપતા આત્મસ્વરૂપદાસ સ્વામી તેનું ગુજરાતી કરે તે પહેલાં જ સ્વામીશ્રીએ કહ્યું, ‘એને કહો કે હિન્દુસ્તાનમાં પોતે આવીને જુએ ! લાખો સ્ત્રીઓ સ્વામિનારાયણનું ભજન કરે છે. પણ કોઈને એવો ભાવ થતો નથી.’ સ્વામીશ્રીએ ગુજરાતીમાં આપેલા ઉત્તરનું અંગ્રેજી થાય તે પહેલાં ગોરો રીપોર્ટર પણ અંગ્રેજીમાં ઉત્તર લખવા માંડ્યો. તેણે શું લખ્યું છે તે આત્મસ્વરૂપ સ્વામીએ સાંભળ્યું તો જણાયું કે સ્વામીશ્રીએ જેવો ઉત્તર આપ્યો હતો તેવો જ તેણે લખ્યો. આમ સત્પુરુષને ભાષાનાં બંધન હોતાં નથી.

(વિભાગ - ૩ : નિબંધ)

પ્ર.૧૪ નીચે આપેલા વિષયોમાંથી કોઈ પણ એક ઉપર આશરે ૬૦ લીટીમાં નિબંધ લખો. (કુલ ગુણ : ૧૫)

નોંધ : નિબંધ એ મૌલિક વિષય છે, તેમાં આપેલ મુદ્દા ઉપરાંત બીજા ઘણા પાસા આવરી શકાય છે. જેવાં કે મૌલિકતા, સંપ્રદાય તથા અન્ય સંપ્રદાય વિષયક જ્ઞાન, કથાવાર્તાને આધારે વિષય વસ્તુની વિશેષ છણાવટ, અન્ય આધારભૂત સાહિત્યનો સહારો વગેરે મુદ્દાઓનો સમાવેશ થઈ શકે છે. પરીક્ષાર્થીએ વિષયને અનુરૂપ આ ઉપરાંત પણ બીજા પ્રસંગો લખ્યા હોય તો તે પણ માન્ય રાખી ગુણ આપવાં.

૧. બ્રહ્મસ્વરૂપ પ્રમુખસ્વામી મહારાજ જન્મજયંતી મહોત્સવ : મુંબઈ (સ્વામિનારાયણ પ્રકાશ - જાન્યુઆરી ૨૦૨૦, પાના નં. ૧૬ થી ૩૪)

માગશર સુદ. ૮ બુધવાર તા. ૪-૧૨-૧૯ના રોજ નવી મુંબઈ ખાતે વિશાળ ડી.વાય.પાટીલ સ્ટેડીયમમાં પ્રગટ બ્રહ્મસ્વરૂપ

મહંત સ્વામી મહારાજની નિશ્રામાં આ પ્રસંગે ગુરુહરિને ભક્તિ અંજલિ માટે દેશ-પરદેશના હજારો ભક્તો-ભાવિકોની હાજરી - અદ્ભૂત સજાવટથી સ્ટેડીયમ શોભાયમાન. સ્વામિનારાયણ મહામંત્રની ધૂન, કીર્તનગાનથી પ્રારંભ - સ્વામીશ્રીનો મુંબઈ સાથે અનોખો નાતો - યોગીજી મહારાજની હાજરીમાં પ્રથમ જન્મજયંતી મુંબઈમાં અને ત્યારપછી પણ અનેક જન્મજયંતી મુંબઈમાં ઊજવાઈ તેનો ઉલ્લેખ પૂ.વિવેકસાગર સ્વામી દ્વારા બાળકોના ભક્તિનૃત્ય સાથે સાથે સ્વામીશ્રીની વિરલ છબીઓનાં દર્શન - પૂ.ડૉ.સ્વામીએ પણ સ્વામીશ્રીના કાર્યોને બિરદાવ્યા - સ્વામીશ્રીમાં રહેલા ગુણો આપણે આત્મસાત કરીએ તેમ જણાવ્યું. આ ઉત્સવમાં વરિષ્ઠ સંતો તથા મંત્રીઓની હાજરી - આ કાર્યક્રમનો મધ્યવર્તી વિચાર હતો - ‘પ્રમુખસ્વામી મહારાજનો દિવ્ય સ્પર્શ’ - આ સ્પર્શથી સ્વામીશ્રીનું માત્ર સ્મરણ અને પ્રાર્થનાથી લાખો લોકોનું જીવન આનંદમય - ધન્યતા - વ્યસન, હતાશા, ક્રોધ અને અહંકાર, વિસંવાદિતા અને અશ્રદ્ધા - આ પાંચ સમસ્યાઓના સમાધાન માટે સ્વામીશ્રીએ કરેલ પ્રયાસોની આકર્ષક અને રોમાંચક રજૂઆત - આ સમસ્યાઓથી ઘેરાયેલ, તેમાં ડૂબેલ વ્યક્તિઓ પર સ્વામીશ્રીની કૃપા, તેઓનો સ્નેહાળ સ્પર્શ, તેઓનાં દર્શન. આશીર્વાદથી જીવન - પરિવર્તન - સ્વામીશ્રીની ક્ષમા ભાવના, પવિત્રતા, નિઃસ્વાર્થ સેવા-ભાવના, અપ્રતિમ પરમાત્મ ભક્તિ, વિનમ્રતા વગેરે ગુણોએ આ વ્યક્તિઓને નવજીવન બક્ષ્યું - નાસ્તિકતા આસ્તિકતામાં પરિણમી. સમસ્યાઓની આ શૃંખલા બાદ ભવિષ્યની ચિંતા સૌને સુખી અને સમૃદ્ધ વ્યક્તિઓને પણ - આ ચિંતાના સમાધાન માટે આપણા ઉજ્જવળ ભવિષ્યના સર્જક પૂ.મહંત સ્વામી મહારાજનું મંચ પર આગમન - સૌને પ્રતીતિ કે આપણું ભવિષ્ય ઉજ્જવળ છે, કારણ પ્રમુખસ્વામી મહારાજે આપણો હાથ પૂ.મહંત સ્વામી મહારાજના હાથમાં મૂક્યો છે. બાળકો દ્વારા કાલીઘેલી ભાષામાં પ્રસ્તુતિ - અમે ઉજ્જવળ ભવિષ્ય બનીને પરિવારથી લઈને સમાજ સુધી સૌને ચિંતામુક્ત કરશું. અંતમાં મહાનુભાવોએ સ્વામીશ્રીના કાર્યને બિરદાવ્યું, ઉજાગર કર્યું. સ્વામીશ્રીના આર્શિવાદ - આરતી અને આભારવિધિ - ઉત્સવની સફળતા માટે સંતો - ભક્તો કાર્યકરોનો આભાર.

૨. વચનામૃત ચિંતન : અજ્ઞાનીમાં અતિશય અજ્ઞાની (સ્વામિનારાયણ પ્રકાશ - ફેબ્રુઆરી ૨૦૨૦, પાના નં. ૬ થી ૭)

મનુષ્ય જીવનના સર્વાંગી વિકાસ માટે જ્ઞાન આવશ્યક - અનિવાર્ય - તેથી જ જ્ઞાનને શક્તિ અને સંપૂર્ણ આનંદ કહેલ છે. જ્ઞાન વિના કાર્ય થાય તો સમય - શક્તિ - દ્રવ્યનો વ્યય - વિપરીત પરિસ્થિતિ જ ઊભી થાય - પરંતુ જો જ્ઞાન કાર્ય સરળ, વિઘ્નરહિત અને ઝડપથી પૂર્ણ - મોટા વજનવાળો પથ્થર ઊંચકવા કેટલા માણસ જોઈએ ? પરંતુ મશીનની મદદથી ઊંચકાય તો ? ભૌતિક દૃષ્ટિએ જેનામાં વ્યાવહારિક કાર્યો સિદ્ધ કરવામાં વિવેક રહિત વર્તનારને સૌ અજ્ઞાની માને છે, પરંતુ સ્વામિનારાયણ ભગવાનની જ્ઞાનની વ્યાખ્યા તો નિરાળી જ છે. અને તે તેઓની વ્યાખ્યા પ્રમાણે તો દરેક ક્ષેત્રની બાહોશ ગણાતી વ્યક્તિ પણ અજ્ઞાન શિરોમણિની પંક્તિમાં - શ્રીજીમહારાજે વચનામૃતમાં પ્રશ્ન પૂછ્યો કે અજ્ઞાનીમાં અતિશય અજ્ઞાની કોણ છે ? પોતે જ ઉત્તર કહે છે. બાળ - યૌવન - વૃદ્ધપણું, રૂપ - કુરૂપ એમ અનંત વસ્તુ જુએ છે, પણ પોતે પોતાને જોઈ શકતો નથી. બાહ્ય પદાર્થમાંથી સુખ મેળવવાનો રાત - દિવસ પ્રયત્ન - પણ પોતાના સુખને ભોગવતો નથી - સર્વે જગતને જુએ છે પણ પોતાને જોતો નથી અજ્ઞાનીથી આગળ મૂર્ખ, ઘેલો અને નીચ કહીને વર્ણન કરે છે. શ્રીજીમહારાજનું આ કથન પરાવાણી ખૂબ વિચારને પાત્ર - ભૌતિક વિષયોનું જ્ઞાન હોય પણ પોતાના સ્વરૂપનું જ્ઞાન ન હોય, જીવનનું અંતિમ ધ્યેય શું છે ? તેનું જ્ઞાન નથી. ભૌતિક વિષયોના જ્ઞાનમાં મેળવેલી સિદ્ધિઓ ભૌતિક સમૃદ્ધિ વાપરવામાં જ ઉપયોગ. પરંતુ આ ભૌતિક સમૃદ્ધિના મૂળમાં રહેલ દૈવી શક્તિ કે દૈવી સમૃદ્ધિનો ખ્યાલ આવતો નથી. તેથી શ્રીહરિ કહે છે ‘જે ભગવાન ભજતા નથી તે બધા ગાંડા જ છે.’ જેની દૃષ્ટિ દુષિત હોય અને જ્ઞાન થાય તો પોતાના નિર્ણયમાં ભૂલ ખાતો નથી. મ્યાન અને તલવાર જુદા છે પણ તલવાર મ્યાનમાં છે માટે બંને એક જ દેખાય છે, તેમ દેહ અને આત્મા જુદા છે. દેહ દુઃખરૂપ છે આત્મા સુખરૂપ છે. પરંતુ દેહ અને દેહના સંબંધી અને પંચવિષય જ્યાં સુધી સત્ય મનાય અને પ્રવૃત્તિ કરે તો જીવનના રહસ્યમાં ગોથા ખાય છે. માટે મોટા વિદ્વાનો, ભક્તકવિઓ પોતાના આત્માને જાણવો જોઈએ તેમ જણાવે છે. શ્રીજીમહારાજ ગઢડા મધ્ય. ઉપમાં કહે છે : ‘આત્મદર્શન થવું ખૂબ કઠણ - પરંતુ શ્રીજીમહારાજે આવી કઠણ વાત પ્રગટ થઈ સુગમ કરી દીધી છે. જેને સત્સંગ થયો છે તેને તો પોતાના જીવાત્માનું દર્શન પોતાના હાથમાં છે. એ સત્સંગ એટલે પ્રગટ ભગવાન અથવા ભગવત્સ્વરૂપ બનેલ ગુણાતીત સંતની ઓળખાણ - જેટલી યર્થાથ ઓળખાણ તેટલો તે આત્મદર્શી. આપણા અહોભાગ્ય - આપણને એવા સત્પુરુષની ઓળખાણ - અલબત્ત યર્થાથ ઓળખાણ બહુ થોડાને હશે પણ જેટલી વિશેષ ઓળખાણ થશે તેટલું આપણું અજ્ઞાન જશે અને આપણે આ ચાર પંક્તિમાંથી જ્ઞાનીની પંક્તિમાં વળશું.

૩. નવસારી મંદિર મૂર્તિપ્રતિષ્ઠા : (સ્વામિનારાયણ પ્રકાશ - માર્ચ ૨૦૨૦, પાના નં. ૩૦ થી ૩૪)

તા. ૩૦-૧-૨૦ વસંતપંચમીનો પવિત્ર દિવસ - શ્રીજી મહારાજ દ્વારા શિક્ષાપત્રી આલેખનનો દિવસ - બ્રહ્મસ્વરૂપ શાસ્ત્રીજી મહારાજનો પ્રાગટ્ય દિન અને આજે નવસારી મંદિરનાં મૂર્તિ પ્રતિષ્ઠા મહોત્સવ એ આ દિન પર તિલક સમાન-સમગ્ર દક્ષિણ ગુજરાતના હરિભક્તો - સ્વયંસેવકોના સર્મપણાભાવથી નિર્માણ પામેલ સંગેમરમરનું ભવ્ય કલાત્મક મંદિર આજે ગુણાતીત સત્પુરુષ મહંત સ્વામી મહારાજ દ્વારા પ્રાણપ્રતિષ્ઠા. બ્રહ્મસ્વરૂપ પ્રમુખસ્વામી મહારાજ દ્વારા પ્રતિષ્ઠિત થયેલ મૂર્તિઓની પુનઃપ્રતિષ્ઠા સ્વામીશ્રી દ્વારા નૂતન મંદિરમાં - અન્ય નૂતન મૂર્તિઓની પણ પ્રતિષ્ઠા - પ્રમુખસ્વામી મહારાજ દ્વારા પ્રતિષ્ઠિત મૂર્તિઓના પ્રાણ જેમાં સ્થાપિત કરવામાં આવ્યા તે કળશોનું પૂજન કરી સ્વામીશ્રી દ્વારા આરતી - કળશયાત્રા દ્વારા મંદિરની પાંચ પ્રદક્ષિણા. સ્વામીશ્રી દ્વારા હરિકૃષ્ણ મહારાજનું પૂજન - મુખ્ય પ્રવેશદ્વારનું પૂજન પરિસરનું વિધિવત્ ઉદ્ઘાટન - હરિકૃષ્ણ મહારાજને કરકમળોમાં લઈ ભગવાન સ્વામિનારાયણના વિશાળ ચરણારવિંદ પર પુષ્પ-અક્ષતથી પૂજન - માંગલિક વાતાવરણ - પ્રદક્ષિણા પથમાં શિલાલેખનું અનાવરણ - ત્યારબાદ મધ્યખંડમાં અક્ષરપુરુષોત્તમ મહારાજનો પ્રતિષ્ઠા, વિધિનો પ્રારંભ. વિદ્વાન અને વરિષ્ઠ સંતો પુરોહિતના મંત્રોચ્ચાર સાથે અક્ષરપુરુષોત્તમ મહારાજ, ગુરુપરંપરા તથા વિવિધ આરાધ્ય સ્વરૂપોની પ્રતિષ્ઠાવિધિનો આરંભ - ન્યાસ વિધિ - જમણા હાથનો અંગૂઠાથી મૂર્તિઓના હૃદયને સ્પર્શ કરી પ્રાણનું આહ્વાન - અક્ષરપુરુષોત્તમ મહારાજને વધાવ્યા. બરાબર ૧૧.૦૬ મિનિટે સુવર્ણ શલાકા વડે મૂર્તિઓના નેત્રોમાં મધુ - અંજન - ઠાકોરજી સમક્ષ દર્પણ ધરીને ઠાકોરજીની પ્રથમ દૃષ્ટિ તેમાં ઝીલી - ત્યારબાદ દરેક મૂર્તિઓનું પૂજન કેસરજળ વડે પ્રથમ અભિષેક - ત્યારબાદ ગુણાતીત પરંપરાની મૂર્તિઓનું પૂજન.

સ્વામીશ્રીના આશીર્વાદ : સૌ તને મને-ધને સુખી થાય - એકાંતિક - ધર્મ આવા મંદિરો વડે સિદ્ધ થશે. તેવી શ્રીજીમહારાજને પ્રાર્થના. મંદિરમાં સુંદર અન્નકૂટ - સ્વામીશ્રી અને વરિષ્ઠ દ્વારા પૂજન થયેલ અને પ્રતિષ્ઠિત મૂર્તિઓની પ્રથમ આરતી - હેલિકોપ્ટર દ્વારા પુષ્પવૃષ્ટિ - પ્રતિષ્ઠા નિમિત્તે વિશેષ વ્રત-તપ કરનાર સંતો - ભક્તોને નિયમોની પૂર્ણાહુતિ કરવાની આજ્ઞા. પ્રાસંગિક સમારોહ - પ્રતિષ્ઠા મહોત્સવનો મુખ્ય સમારોહ સાંજે અક્ષરવાડીમાં મંચ પર અક્ષરપુરુષોત્તમ મહારાજ તેમજ ગુરુપરંપરાની મૂર્તિઓ - મધ્યમાં સ્વામીશ્રી અને આજુબાજુ વરિષ્ઠ સંતો - વિદ્વાન અને વરિષ્ઠ સંતો દ્વારા મંદિરનો મહિમા અને તે વિષય પ્રવચનો - સંવાદ ભક્તિ - નૃત્યો - નૂતન પ્રકાશનો ઉદ્ઘાટિત - અંતે સ્વામીશ્રીના આશીર્વાદ - 'શાસ્ત્રીજી મહારાજે કહ્યું 'મારો જન્મ મંદિરો કરવા સારુ જ - એટલે આ જ દિવસે પ્રતિષ્ઠા - મંદિરો કરનારના પ્રાગટ્યદિને જ મંદિરની મૂર્તિપ્રતિષ્ઠાની જુગલબંધી : અક્ષરપુરુષોત્તમનો જયનાદ કરતું નવસારીનું અભૂતપૂર્વ શિલ્પ મંદિર - દક્ષિણ ગુજરાતના અસંખ્ય હરિભક્તોના રોમેરોમમાં આનંદ.

સમાપ્ત